

Mezinárodní konference „Philosophy and Social Science“ 2007

Mezinárodní konference „Philosophy and Social Science“ se letos v květnu v Praze konala již popatnácté. Za tuto dobu si získala značné mezinárodní renomé, jemuž odpovídal i letošní ročník s účastí více než 80 zahraničních hostů, mezi nimiž nechyběly významné osobnosti současné teorie. V konferenčním programu od 10. do 13. května 2007 byly jednotlivé přednášky a semináře uspořádány v prostorách Akademie věd ČR ve vlnivé atmosféře vily Lanna, která však již nebyla schopna uspokojit každoročně se zvyšující zájem o přednášky, doprovázený vzrůstajícím počtem posluchačů – kapacita místností na mnohé přednášky tak nebyla dostatečná. Snad pořadatelé v budoucnu přijdou s vhodným řešením této jediné „černé tečky“ na jinak bezpochyby velmi zdařilé akci, již doprovázela také autogramiáda knihy a různá společenská setkání se zahraničními hosty.

Interdisciplinární charakter konference na pomezí filosofie a sociálních věd – zejména politikologie, mezinárodních vztahů a sociologie – dokládaly tematické okruhy letošní konference: zaprvé *War and Peace in the Global Age*, za druhé *Beyond Capitalism?*, za třetí *Cultural Industry or Public Sphere?* a za čtvrté *Freedom, Happiness, Justice*.

Konference je institucionálně zakotvena v Centru globálních studií, společném pracovišti Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy v Praze. Její organizaci zajišťuje dr. Marek Hrubec, který vede zmíněné Centrum, společně s kolegy ze zahraničí, jmenovitě zejména s prof. Maeve Cookovou (University of Dublin), prof. Alessandrem Ferrarou (Università di Roma – Tor Vergata, Řím) a prof. Nancy Fraserovou (New School University, New York).

Kromě českých účastníků z Akademie věd a různých českých univerzit se setkání zúčastnilo přes 80 zahraničních hostů zejména z evropských zemí a USA. Na konferenci však letos přijeli také významní hosté z Mexika, Číny, Jihoafrické republiky, Austrálie a dalších zemí.

Celá akce se vyznačuje otevřeností k různým interpretacím. Jednotlivé příspěvky reprezentovaly stanoviska kritické teorie, liberalismu, komunitarismu a dalších interpretačních směrů. Celkem bylo předneseno 81 příspěvků. Dopoledne vždy zazněly hlavní přednášky a odpoledne se přednášející sdružovali do tří paralelních tematických sekcí. Jelikož není možné pojednat o všech příspěvcích, zmíním se alespoň o několika vybraných přednáškách.

Po uvítání účastníků konferenci otevřel prof. Bill Scheuerman (Indiana University, USA) svojí přednáškou *Presidentialism and Emergency Powers after 9/11*, v níž se věnoval podrobnému rozboru nebezpečných aspektů moci v krizové situaci – především v americkém prezidentském režimu – zasazené do kontextu Spojených států amerických po teroristických útocích v září 2001. Tento systém moci, jenž je charakterizován zvýšenými pravomocemi prezidenta v krizové době, čerpá svou legitimitu před veřejností z panujícího předpokladu, že prezident může být natolik mocnou osobou, že je schopen nepřijemné, nouzové události nejlépe řešit. Scheuerman ve svém vystoupení analyzoval zejména dva problémy tohoto předpokladu: za prvé, když jsou tyto krizové pravomoci neomezeně zavedeny, obtížně se ruší, a za druhé, veřejnost v USA může být v této otázce velice snadno ovlivněna „strachem“ či „panikou“, a může tedy souhlasit se zaváděním těchto pravomocí i v situaci, kdy není zcela jasné, jakou povahu tato více či méně domnělá rizika mají.

Poté následoval příspěvek prof. Bernda Ladwiga (Freie Universität, Berlin) *What (if Anything) is Wrong with Rational Pacifism?*, který se věnoval racionálnímu pacifismu a jeho základ-

ní myšlenky, tj. že zabítí nevinných lidí, kterému se lze vyhnout, není ničím ospravedlnitelné. Autor – přestože kritizuje současný vojenský unilaterální intervencionismus – však dospívá k závěru, že racionální pacifismus není až tak racionální, protože deontologické trvání na normě nezabíjení mnohdy vede jak k větším ztrátám na lidských životech, tak k horšímu porušování lidských práv než případný ozbrojený zásah. Jde totiž o to, že norma racionálního pacifismu může být naplňována jen v případě, že existuje určitý společenský řád. Pokud je však tento řád již narušen a lidská práva jsou již masivně porušována, je podle Ladwiga oprávněné pro jeho (znovu)nastolení použít prostředky, které by při jeho nenarušení možné použít nebylo, tj. je možné v ojedinělých případech ospravedlnit válku, resp. zabíjení nevinných lidí, o němž sto procentně víme, že k němu dojde. Jak lze předpokládat, přednáška vyvolala velmi živou diskusi.

V průběhu konference se konala autogramiáda nové knihy vlivné profesorky sociální a politické teorie Nancy Fraser z New School University (New York) *Rozvíjení radikální imaginace: globální přerozdělování, uznání a reprezentace*, která vyšla v českém jazyce v nakladatelství Filosofia jako 22. svazek edice Filosofie a sociální vědy. Jedná se již o druhou autorčinu práci v češtině – prvou byla kniha *Přerozdělování nebo uznání?*, kterou napsala společně s prof. Axelem Honnetem (Goethe-Universität, Frankfurt nad Mohanem) a jež vyšla před dvěma roky také ve výše zmíněném nakladatelství.

Na začátku autogramiády, které se zúčastnili rovněž členové Centra globálních studií, kteří s prof. Fraserovou dlouhodobě spolupracují, přednesl úvodní slovo o dlouhodobé a plodné kooperaci autorky s Akademií věd ČR dr. Pavel Baran a dr. Marek Hrubec pohovořil o vývoji její teorie a jejích hlavních dílech. Při vlastním podepisování knihy během recepce, kterou provázelo klavírní vystoupení Patrika Pelaucha na námět tématu knihy, dostali čeští čtenáři příležitost pohovořit s autorkou knihy o mnohých tématech.

Ve své přednášce *Abnormal Justice*, která zazněla o den později v průběhu konference, pak Nancy Fraser rozvinula hlavní myšlenky své trojdimenzionální teorie spravedlnosti, kterou pražskému publiku osobně poprvé představila před dvěma lety a se kterou se čeští čtenáři a čtenářky budou moci po jejím dopracování do písemné podoby také seznámit. V letošním příspěvku rozvíjela následující otázky týkající se spravedlnosti: co je jejím předmětem (tj. sociálně-ekonomické přerozdělování, kulturní uznání a politické reprezentace), kdo je subjektem spravedlnosti a v jakém rámci má působit. Současná situace je podle Fraserové specifická tím, že vlivem globalizačních procesů dochází k znejasnění dosud „normálních“ podmínek, ve kterých nebyly některé otázky problémem (například problematika národních států). Ve svém příspěvku se potom zaměřila především na otázku: „Kdo je subjektem spravedlnosti?“. Představila několik principů, které připadají v úvahu, ale které jsou podle ní nedostatečné. Jedná se o princip členství, podle kterého se spravedlnost vztahuje jen na členy nebo členky daného společenství; univerzální princip humanismu, podle kterého jsou subjekty spravedlnosti vždy všichni lidé, protože jsou lidskými bytostmi; transnacionální princip všech ovlivněných, který uvádí, že závazky spravedlnosti máme ke všem, jejichž jednání je podmínkou či následkem našeho vlastního jednání. Naopak jako princip vhodný pro nalézání odpovědi na otázku, kdo je subjektem spravedlnosti, Fraser navrhuje *princip všech podřízených* (all-subjected principle), který říká, že subjekty spravedlnosti jsou „všichni ti, kteří jsou podřízeni dané správní struktuře“ (a given governance structure).

Dr. Arto Laitinen a dr. Heikki Ikäheimo, oba z univerzity v Jyväskylä (Jyväskylä Yliopisto, Finsko), a dr. Estelle Ferrarese (Université Marc Bloch, Strasbourg) se v návaznosti na Nancy Fraser a Axela Honnetha zaměřili na teorii sociálního uznání. Arto Laitinen se v příspěvku *Recognition, State and Social Justice* věnoval pěti podmínkám uznání, které

musejí být splněny, aby lidé v dané pospolitosti mohli vést *dobrý život* v sociálně spravedlivé společnosti. Patří mezi ně: psychologická podmínka – zdravý vztah k sobě samému; intersubjektivní podmínka – vzájemné uznání mezi aktéry; institucionální podmínka – způsob, jakým jsou aktéři (individuální či kolektivní) uznáváni státními institucemi; podmínka dostatečného hmotného zajištění a podmínka existence kultury. Laitinen se pak ve svém referátu soustředil hlavně na problém uznání aktérů ze strany státu, tj. jakým způsobem by stát měl poskytovat tři odlišné formy uznání, totiž univerzální rovné uznání, kdy je odhlíženo od odlišností; uznání založené na výkonu, kdy jsou aktéři oceňováni na základě svých výkonů; a legitimní zvýhodňování, kdy jsou speciálně zohledňováni jen někteří aktéři.

Tong Shijun, profesor na Šanghajske univerzitě a místopředseda Šanghajske akademie sociálních věd, vystoupil na jedné z hlavních sekcí konference a prezentoval svoji přednášku *The Civilizing Tendencies of Capital and the Limits Latent within Them*. V návaznosti na západoevropské a čínské rozborů politické a právní teorie analyzoval civilizační přínosy kapitálu, v nichž však zároveň ukazoval jejich vlastní meze, překonatelné pouze zásadní redefinicí či novým konceptem. Přednáška byla v následné diskusi velmi oceňována především kvůli svému interkulturnímu rozměru, který mnoha západoevropským a severoamerickým příspěvkům stále – i v době globalizace – chybí.

Z českých přednášejících vystoupil na konferenci např. dr. Ondřej Císař z Masarykovy univerzity v Brně, který v současné době pracuje na Columbia University v New Yorku. Ve svém příspěvku *Representing without Participation: On the Development of Civil Society in Central Eastern Europe* se zaměřil na občanskou participaci. Zdůraznil, že navzdory tomu, že občané nejsou příliš participačně aktivní, nelze hovořit o slabé občanské společnosti, neboť lidé se ve střední a východní Evropě projevují aktivně jinými občanskými způsoby („transactional activism“). Tuto tezi Císař doložil na příkladu České republiky a zároveň ji zasadil do širšího rámce teorie demokracie.

Dr. Milan Kreuzzieger z Centra globálních studií AV ČR a UK v příspěvku *The Crosscultural Turn and the Shaping of Cosmopolitan Identity* upozornil na skutečnost, že problematika globální proměny nemůže být pochopena bez kulturní dimenze. Pro vysvětlení války a míru v globálním kontextu musíme opustit paradigma národních kultur jako oddělených prostorů a musíme přijmout dynamiku měnících se sítí v transnacionálním kontextu. Tento posun by nám mohl pomoci konstruovat transnacionální identitu a kosmopolitní kulturu. Rozmanitost kultur zpochybňuje porozumění kultuře v esencialistických pojmech a umožňuje vypracovat pojmy a teorie pro transkulturní dialog. Zde Kreuzzieger pro rozpracování problematiky kosmopolitismu, heterogenity a multiperspektivy navázal zejména na teorii Hanse-Herberta Koeglera, kombinující hermeneutiku a Foucaultovu filosofii, a na práci Ulricha Becka *The Cosmopolitan Vision* tematizující kontextualismus a kulturní práva.

Vybrané přednášky budou dopracovány do standardní podoby vědeckých článků a publikovány v odborných časopisech. Příští rok se konference bude konat po dobu jednoho pracovního týdne v polovině května 2008. Její účastníci se mohou těšit na tematické okruhy, které budou mapovat významné otázky naší současnosti: *Multiple Democracies, Multiple Capitalisms?*, za druhé *The End(s) of Multiculturalism?* a za třetí *Revisiting 1968*. Přihlášky příspěvků je možné zasílat do poloviny února 2008 na adresu Centra globálních studií AV ČR a UK (Jilská 1, Praha 1).

Martin Brabec,
Centrum globálních studií Akademie věd ČR